

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060208

DOM
2013-04-08
Stockholm

Mål nr
F 8839-12

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2012-09-17 i mål nr F 1414-11 och F 2778-11, se bilaga

KLAGANDE

1. K G D
2. S N

MOTPARTER

1. C E
2. Å F
3. C F
4. L G
5. K M G
6. B H
7. H H
8. G J
9. E J
10. R L
11. L L
12. C N
13. H N
14. G F K
15. K S

Ombud för 3-15: J N

SAKEN

Anläggningsförrättning för ny skogsbilväg berörande bl.a. fastigheterna X och Y i Umeå kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Med ändring av mark- och miljödomstolens domslut under punkten 1 undanröjer Mark- och miljööverdomstolen Lantmäteriets beslut 2011-02-04 i ärende nr AC10147 i dess helhet och återförvisar målet till Lantmäteriet för fortsatt handläggning.
2. Vardera parten ska stå sin rättegångskostnad i Mark- och miljööverdomstolen.

Dok.Id 1066465

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290	Birger Jarls Torg	08-561 670 00	08-561 675 59	måndag – fredag
103 17	16	08-561 675 50		09:00-15:00
Stockholm		E-post: svea.avd6@dom.se		
		www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

S N har, såsom han får förstås, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska undanröja Lantmäteriets beslut (anläggningsbeslutet) att inrätta gemensamhetsanläggningen blivande Z, och i vart fall besluta att hans fastighet Y inte ska ingå i gemensamhetsanläggningen.

K G D har, såsom han får förstås, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska undanröja anläggningsbeslutet och besluta att hans fastighet X därmed inte tas i anspråk till förmån för gemensamhetsanläggningen.

C F, L G, K M G, B

H, H H G J, E J, R L S,

L L, C N, H N, G F K och

K S (gemensamt benämnda C F m.fl.) har bestritt ändring.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen uppfattar K G Ds yrkande som en begäran om att beslutet om gemensamhetsanläggning ska upphävas eller som en begäran om ytterligare intrångsersättning, har C F m.fl. gjort gällande att yrkandet ska avvisas.

C E och Å F har beretts tillfälle att yttra sig men har inte avhörts.

Parterna har å ömse sidor yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har åberopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på i huvudsak samma sätt som i mark- och miljödomstolen, dock med följande förtydliganden och tillägg.

S N

Under december 2011 och januari 2012 har det byggts en 750 m lång skogsbilväg på fastigheten Xx. Vägen är belägen inom båtnadsområdet och påverkar båtnadsunderlaget.

Vägen på hans fastighet Y har en sådan linjeföring och bärighetsstandard att den fyller behovet av en skogsbilväg. Det finns därför inte någon grund för att ansluta hans fastighet till gemensamhetsanläggningen.

Den av motparterna redovisade kostnads kalkylen är inaktuell och felaktig. I kostnadsförslaget ingår inte kostnad för trummor, bärlager, markmatta, fyllnadsjord m.m. Kostnads kalkylen är även baserad på att vägen ska vara 3,5 m bred. För att uppfylla kraven på en skogsbilväg av klass 3 eller 4 ska vägen rätteligen vara 4 m bred.

Han har själv inhämtat en offert varav framgår att det faktiska utförandet av vägen kommer att kosta 110 kr/meter x 4 500 meter = 495 000 kr. Härtill tillkommer kostnad för trummor, eventuell sprängning och mervärdesskatt. Kostnaden för den färdiga vägen kommer att uppgå till 1 700 000 kr.

K G D

Han motsätter sig att en väg inrättas på hans fastighet. Han har ett tillstånd för upprättande av vilthägn. När han anser att hägnet är klart för besiktning och det blivit godkänt kommer han att få tillstånd för offentlig förevisning. Han kommer därefter kunna ansöka om djuparkstillstånd och han har redan betalat in ansökningsavgiften. Vägen kommer att gå rakt igenom det vilthägn som han planerar att uppföra och medföra både olägenhet och merkostnader.

Den kostnad som lantmäteriets sakkunnige har beräknat för att anlägga vägen, 70 kr/meter, är alldeles för låg. Kostnaden för att anlägga vägen kommer att uppgå till minst 400 kr/meter.

Eftersom hans fastighet inte behöver delta i gemensamhetsanläggningen ska den tas bort från båtnadsunderlaget. Detsamma gäller fastigheten Y. Det har även byggts en ny väg på fastigheten Xx och även de skiften som berörs av den nybyggda vägen ska borträknas från båtnadsunderlaget.

C F m.fl.

K G D

K G Ds fastighet ska inte längre delta i gemensamhetsanläggningen.

Han kan därför inte ha några synpunkter på huruvida det finns förutsättningar eller inte för att inrätta en gemensamhetsanläggning. På direkt fråga från mark- och miljödomstolen vägrade K G D att lämna ett preciserat yrkande om begärd intrångsersättning. Han har därmed försuttit sin rätt att nu framställa ett sådant yrkande. Det bestrids i vart fall att K G D har visat att han drabbats av ekonomisk skada uppgående till de omnämnda beloppen.

K G D har inte fått något tillstånd att bedriva djurpark på fastigheten.

Det nu godkända vilthägnat är beviljat under förutsättning att det inte utgör hinder för inrättandet av vägen.

S N

Vägen på S Ns fastighet Y uppfyller inte de krav som ställs på en skogsbilväg i fråga om sträckning och standard. Andelstalet för Y har dessutom redan reducerats med hänvisning till den befintliga vägen.

Den av S N omnämnda vägen på fastigheten Xx är en ca 300 m lång renodlad vinterväg som är belägen mellan fastigheten Xx skifte nr 4 och fastigheten Yy skifte nr 3 och som avslutas precis innanför gränsen mellan dessa fastigheter och fastigheten Zz. Vägen sträcker sig endast en liten bit in på båtnadsområdet. Visserligen avsåg ansökan om att få anlägga denna väg ursprungligen

en ca 700 meter lång sträcka men markförhållandena, med bl.a. Vålmyran, gör det inte lämpligt att dra vägen längre än idag. Den uppfyller dessutom inte ens kraven på en väg i klass 4 och förändrar på intet sätt underlaget för bedömningen.

De har inhämtat en offert från Oskarsson & Nilsson Åkeri AB varav framgår att kostnaden för att anlägga vägen kommer att rymmas inom kostnadskalkylen. Att det finns företag som är beredda att lämna högre offerter är i och för sig inte förvånande. Det är förmodligen möjligt att få företag att lämna hur höga priser som helst. Av såväl åberopade avtal och offerter som sakkunnigutlåtanden framgår emellertid att den prognostiserade kostnaden för vägen är realistisk.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Inledningsvis kan Mark- och miljööverdomstolen konstatera att det av skälen för den överklagade domen framgår att fastigheten X inte ska delta i gemensamhetsanläggningen blivande Z (gemensamhetsanläggningen). Emellertid har i domslutet felaktigt angetts att det är fastigheten XX som inte ska ingå i gemensamhetsanläggningen. Med hänsyn till vad som anges i skälen är det klart att det är fastigheten X som åsyftas och att domslutet har fått en felaktig utformning. Felet är inte sådant att det inte kan avhjälpas i Mark- och miljööverdomstolen.

Yrkandet om avvisning

Av det överklagade anläggningsbeslutet framgår att del av fastigheten X kommer att tas i anspråk till förmån för gemensamhetsanläggningen. I egenskap av ägare till fastigheten X ska K G D anses vara berörd av anläggningsbeslutet på sådant sätt att han har rätt att föra talan mot det (NJA 1977 s. 585). C Fs m.fl. yrkande om avvisning ska därför avslås. Att K G D inte kunnat bestämma ett visst belopp för yrkad intrångsersättning i mark- och miljödomstolen hindrar inte att han kan överklaga av domstolen utdömt belopp. Avvisningsyrkandet ska sålunda avslås även i den delen.

Upplåtelsen av utrymme till gemensamhetsanläggningen

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att gemensamhetsanläggningens intrång på fastigheterna Y och X inte kan anses orsaka synnerligt men för fastigheterna på sätt som avses i 12 § anläggningslagen (1973:1149) (AL). Vad S N och K G D anfört därom i Mark- och miljööverdomstolen föranleder inte heller någon annan bedömning. Hinder mot att utrymme på nämnda fastigheter upplåts för gemensamhetsanläggningen föreligger därmed inte i sig.

Deltagande i gemensamhetsanläggningen

Mark- och miljödomstolen instämmer även i mark- och miljödomstolens bedömning att det är av väsentligt betydelse för fastigheten Y att ha del i gemensamhetsanläggningen.

Båtnadsunderlaget

Mark- och miljödomstolen har i fråga om båtnadsbedömningen funnit att klagandena inte visat att båtnadskalkylen, som av domstolen angetts ge en båtnadsmarginal på 75 000 kr, kan anses felaktig eller grundad på oriktiga grunddata. Mark- och miljööverdomstolen kan konstatera att det av Lantmäteriets handlingar framgår att båtnadsmarginalen uppgår till 78 800 kr.

En gemensamhetsanläggning får inrättas endast om fördelarna av ekonomisk eller annan art av anläggningen överväger de kostnader och olägenheter som anläggningen medför, s.k. båtnad (se 6 § AL).

Innebörden av båtnadskravet är att en kalkyl ska göras beträffande anläggningens lönsamhet. I förarbetena anges att som fördel bör anses varje förbättring av möjligheterna att utnyttja de fastigheter som ska delta i anläggningen. I allmänhet torde en förbättring yttra sig i en ökning av fastighetsvärdet. Till utgiftsposterna ska hänföras inte bara kostnader för anläggningens utförande utan också framtida underhålls- och driftskostnader. Vidare ska förrätningskostnader ingå i kalkylen (se prop. 1973:160 s. 84).

Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning är den upprättade båtnadskalkylen otydlig och svår att följa. Det framgår inte hur redovisade grunddata har räknats fram och det är även oklart om förrättningskostnaderna har beaktats. Till detta kommer att det under målets handläggning har skett förändringar i båtnadsunderlaget eftersom fastigheten X inte längre ska delta i gemensamhetsanläggningen. Med hänsyn till de nu redovisade osäkerhetsfaktorerna finner Mark- och miljööverdomstolen att en säkerhetsmarginal om 78 800 kr, varvid fastigheten X har inräknats, inte är tillräcklig för att konstatera att fördelarna med att inrätta gemensamhetsanläggningen överväger de kostnader och olägenheter som anläggningen medför. Det finns således skäl att återförvisa målet till Lantmäteriet för utredning av båtnaden.

Rättegångskostnader

Utgången innebär att ingen av parterna kan anses ha vunnit målet i Mark- och miljööverdomstolen. Envar av parterna bör därför stå sina egna rättegångskostnader här.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Liselotte Rågmark och Peder Munck, referent, samt tekniska rådet Jan Gustafsson och tf. hovrättsassessorn Ulrika Stenström.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Erika Löfgren.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2012-09-17
meddelad i
Umeå

Mål nr F 1414-11
F 2778-11

KLAGANDE OCH MOTPARTER

1. K G D
2. S N

MOTPARTER (i båda målen)

1. C E
2. Å F
3. C F
4. L G
5. K M G
6. B H
7. H H
8. G J
9. E J
10. R L S
11. L L
12. C N
13. H N
14. G F K
15. K S

Ombud för 3-16: J N

ÖVERKLAGAT BESLUT

Lantmäteriets beslut 2011-02-04 i ärende nr AC10147, se bilaga 1

SAKEN

Anläggningsförrättning för ny skogsbilväg tff Umeå Tväråmark, X m.fl

Dok.Id 150559

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: mmd.umea@dom.se www.domstol.se	090-77 18 30	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen ändrar anläggningsbeslutet endast på så sätt att XX inte ska delta i gemensamhetsanläggningen utan enbart vara berörd av upplåtelse av utrymme till gemensamhetsanläggningen. Överklagandena avslås i övrigt.

 2. K G D och S N ska solidariskt ersätta C
F, L G, K M G, B H,
H H, G J, E J, R L S, La
L, C N, H N, G F K och
K S för deras rättegångskostnader med 18 000 kr. På beloppet ska det utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dag för dom till dess betalning sker.

 3. Utöver vad som framgår under punkten 2 ska S N ersätta C
F, L G, K M G, B H,
H H, G J, E J, R L S, L
L, C N, H N, G F K och
K S för ytterligare rättegångskostnader med med 7 000 kr. På beloppet ska det utgå ränta enligt 6 § räntelagen från dag för dom till dess betalning sker.
-

BAKGRUND

Ett antal fastighetsägare i bl.a. Åbyn och Tväråmark, Umeå kommun, ansökte den 17 februari 2010 hos lantmäteriet i Umeå (LM) om anläggningsförrättning för ny skogsbilväg. Vid förrättningen beslutades att inrätta en ca 4 kilometer lång skogsbilväg för utfart från ett skogsområde om närmare 300 ha berörande elva fastigheter som gemensamhetsanläggning. Anläggningen motiverades bl.a. av att transportavståndet i terräng skulle minska från 300 till 100 meter, att båtudsutredningen visade att fördelarna med väganläggningen var större än åtföljande kostnader och olägenheter och att vägen var av väsentlig betydelse för berörda skogsfastigheter. LM fattade även beslut om ersättning för det utrymme som uppläts till vägen. LM avslutade förrättningen den 4 februari 2011, se bilaga 1 (LM:s aktbilaga KE, BE, AN2, PR1-3 och SA1-2).

YRKANDEN M.M.

K G D har yrkat att mark- och miljödomstolen undanröjer lantmäteriets beslut i dess helhet. För det fall domstolen godtar att anläggningen inrättas har han yrkat att hans fastighet inte ska ingå i vägsamfälligheten samt att han ska tillerkännas en högre ersättning för markupplåtelsen.

S N har yrkat att mark- och miljödomstolen undanröjer lantmäteriets beslut i dess helhet. För det fall domstolen godtar att anläggningen inrättas har han yrkat att hans fastighet inte ska ingå i vägsamfälligheten samt att han ska tillerkännas en högre ersättning för markupplåtelsen.

C F, L G, K M G, B H
,H H, G J, E J, R L S, L
L, C N, H N, G F K och K

S har bestritt ändringsyrkandena. De har för egen del yrkat att förtida tillträde ska medges samt att K G D och S N förpliktas att solidariskt ersätta deras rättegångskostnader med totalt 30 159 kr.

K G D och S N har bestritt yrkandena om förtida tillträde och ersättning för rättegångskostnader.

GRUNDER OCH OMSTÄNDIGHETER

Till stöd för sin talan har K G D anfört bl.a. följande. Den tilltänkta vägen ställer till stort förfång och besvär för hans planerade anläggning av djurpark, eftersom hans byggda väg ska användas som promenadväg av besökande. Hans planer på vilthägn hör dock inte hit och berör egentligen inte målet. Han ska bara hålla till på sin mark och det har ingen annan med att göra. Han vill dock inte få ett vilthägn i två delar. De får bygga sina vägar, men inte över hans fastighet. Vilthägnet skulle fördyras på så sätt att ytterligare 1,2 km stängsel och grindar och koport måste byggas för säkert 300 000 kr om den planerade skogsbilvägen anlades. Han har tillstånd från Skogsstyrelsen att ändra användningen av sin fastighet och tillstånd till vilthägn från länsstyrelsen. Han har inte tillstånd att förevisa djur ännu, först måste han bygga själva hägnet, sedan kan han söka tillstånd till djurpark. Han har visserligen fått avslag på en sådan ansökan, men det var ett misstag att han sökte tillståndet innan hägnet var uppfört. Den av lantmäteriet beslutade vägen skulle passera en sträckning över 600 meter med 20 meters bredd och förstöra 50-årig skog. Han har en egen skogsbilväg med rondell och det får räcka. Den kostnad som lantmäteriets sakkunnige beräknat för anläggande av vägen, 70 kr/meter, är alldeles för låg. Lantmäteriets sakkunnige menade att en högre kostnad skulle göra anläggandet av vägen olönsamt. Att bygga en sådan väg kostar en miljon, annars är den ofarbar och till ingen nytta. En vinterväg kan man bygga för 5 kr/meter, det är en väldig skillnad. En sådan här väg måste man upp i 250-300 kr/meter för att vara till någon nytta. Även en sådan väg ska snöröjas. Dessutom är det många som ska nyttja vägen varför den måste anläggas ordentligt för att hålla. Han har ingen skog att avverka och behöver därför ingen skogsbilväg. Han har numera fått permanent tillstånd av Trafikverket för utfarten till allmän väg.

Till stöd för sin talan har S N anfört bl.a. följande. Vägens dragning är den sämsta tänkbara på Y. Den är dragen på bästa skogsmarken på skiftet. Den eventuella vägen skulle dela skogsholmen i två delar och försvåra dess skötsel

Mark- och miljödomstolen

och avverkning. Dessutom byggdes en skogsbilväg på hans mark 1967-68 för lastbilstransporter från skiftet. Han underhåller och förbättrar denna väg och kommer att fortsätta med det, den kommer att breddas och förbättras mer. För 15-20 år sedan ändrade han sträckningen något genom att räta ut vägen lite. Han behöver gallra och planerar att dra vägen över myren för att nå fast mark på andra sidan och göra en vändplan på endera sidan myren. Hans väg går från allmän väg c:a 2 km in på skiftet över våtmark. Den är körbar med personbil och är en kilometer kortare än den tänkta Gåstjärnsvägen. På området i övrigt har redan gjorts avverkningar av skog som ingått i båtnadsunderlaget, ca 500 m³. Vidare bör den tilltänkta vägen dras längre västerut för att inte gå rakt igenom skiftet. Ersättningen på 7 000 kronor för markintrång exklusive skog på rot är långt i underkant med de priser som råder på skogsfastigheter idag. Han förlorar nästan 0,9 ha produktiv skog. Han får även nyttja en annan fastighetsägares skogsbilväg 200 meter väster om sitt södra skifte om han behöver.

C F, L G, K M G, B H
, H H, G J, E J, R L S, L
L, C N, H N, G F K och K

har anfört bl.a. följande till stöd för bestridandet. S N har inte byggt sin väg så långt som han först gjort gällande. För att nå sin slutliga destination måste han över ett par riktigt blöta myrar. Den väg han beskriver byggdes 1967-68 och är en vinterväg och inte någon riktig skogsbilväg. Enligt kartor finns inte vägen och Skogsstyrelsen har inte fått in någon ansökan om brytning eller förlängning av vägen. S N har ett skifte som heter Y skifte 3 som ligger nästan längst in på Gåstjärnsvägen varför denna väg skulle gagna honom mycket. Alla markägare kommer i slutänden att gagnas av Gåstjärnsvägen. Frågan om att anlägga en skogsbilväg har varit aktuell i byn tidigare. Även då stupade förslaget på att det kom invändningar från en del markägare. Skogsstyrelsen förordar att man vid byggande av skogsbilvägar ska söka högryggar, delvis av byggnadstekniska skäl, men även miljömässiga. Man får nämligen inte dika ut våtmarker för de anses viktiga för miljön i området. Om man, som de klagande, hävdar att man redan har skogsbilvägar är det av intresse att se vad en skogsbilväg egentligen är. Det finns

Mark- och miljödomstolen

framtaget från Skogsstyrelsen anvisningar i fråga om hur skogsbilvägar ska anläggas. Klass 3 och 4 är den lägsta nivån. En skogsbilväg kan inte byggas hursomhelst om den ska ge några vinster. Det är lönsammast att avverka och sälja skogen på sommaren vilket ställer högre krav på skogsbilvägens kvalitet. Kraven på hur man ska bygga en skogsbilväg innebär t.ex. att en vändplan ska ha en radie på åtminstone 13 meter och vara heltäckande. Man ska dels kunna köra tunga transporter när virket är lastat men det ska också finnas möjlighet att vika av från vägen för att komma in med skördare. Den väg K G D har uppfyller inte kraven på skogsbilvägar för modernt skogsbruk. Den föreslagna vägen skulle innebära att S N kom åt all den skog som finns på andra sidan myren, något han inte gör idag. Den i förrättningen kalkylerade anläggningskostnaden på 280 000 kr för den aktuella skogsbilvägen gäller fortfarande och det har inte framkommit att det skulle bli fråga om några fördyringar.

Vägen på Y är dålig som skogsbilväg, smal och med väldiga risker att komma för nära kanten med ett virkeslass och tippa. Vägen är förbättrad efter att förrättningen påbörjades. Vidare behöver skogen på Y gallras och att det bl.a. därför behövs en skogsbilväg för S Ns fastighet. Inom X

påpekas att stickvägen i den slutliga detaljprojekteringen kan förläggas i en redan upphuggen skogsgata och medför då inte att man behöver ta bort mer skog. Den väg inom X som K G D anlagt kan svårligen anses uppfylla de krav man kan ställa på en väg för virkestransporter. I dagsläget är vägen alldeles för mjuk och dålig för transporter för modernt skogsbruk.

Det som klagandena är emot är att ingå i gemensamhetsanläggningen varvid den väsentliga frågan är om det är av väsentlig betydelse för fastigheterna att ingå. Historiken är att frågan varit aktuell länge och de klagande har varit emot detta. När man ser att frågan blev aktuell hos lantmäteriet har klagandena fått bråttom att anpassa sina egna fastigheter så att man ska slippa att vara med. Det hade man kunnat låta bli, och i stället använt sig av skogsbilvägen som kommer att byggas. Oavsett detta ska man titta på förutsättningarna idag, men man måste ändå anse att det är av väsentlig betydelse för fastigheterna att delta. Man måste titta på fastig-

Mark- och miljödomstolen

heternas ändamålsenliga användning över längre sikt som skogsfastigheter. Idag behöver en fastighet i modernt skogsbruk en modern skogsbilväg. Den gjorda båtudsutredningen visar båtad för hela projektet och att vägen är till nytta även för klagandenas skogsfastigheter. Fastigheten ska bedömas som skogsmark eftersom länsstyrelsen inte beviljat något tillstånd till planerna på en djurpark, utan tvärt om sagt nej till en sådan ansökan. Det är också högst osäkert om det kan beviljas i framtiden. Planerna är nog tyvärr ett utslag att försöka sätta käppar i hjulet för för rättningen. Det finns ingen långsiktig bärighet i dessa planer och på sikt kommer fastigheten att behöva en skogsbilväg. Man ska också titta på förhållandena idag och då finns ingen skogsbilväg på Danielssons fastighet. Oavsett detta kan gemensamhetsanläggningen inte stoppas eftersom den inte medför synnerligt men på fastigheten. Länsstyrelsen har i sitt tillstånd för hägnet inte heller menat att det ska stoppa skogsbilvägen. Det uppkommer inte heller något synnerligt men av vägen på Signar Nordins mark, som är i stort behov av gallring.

Ersättningen är väl tilltagen för den mark de klagande skulle komma att avstå för anläggande av vägen. Ersättningen för skogen är ingen diskussion för att den kommer markägaren att få ersättning för. Skog på rot som tas ner ingår inte i gemensamhetsanläggningen utan det får markägarna betalt för.

Vad gäller frågan om förtida tillträde har frågan om en gemensam väg pågått aktivt sedan 2010 och att det finns risk för att ärendet, även om mark- och miljödomstolen nu avslår överklagandena, överklagas ytterligare med olycklig tidsutdräkt som följd. Markägarna bör få börja med vägen oavsett om ärendet drivs vidare.

Mark- och miljödomstolen har den 29 augusti 2012 hållit sammanträde och syn.

DOMSKÄL

Enligt anläggningslagen (AL) får en gemensamhetsanläggning inrättas om ett antal villkor är uppfyllda. Härmed avses närmast bestämmelserna i 1 § AL samt i 5-11 §§ AL. Utrymme för anläggningen får upplåtas om villkoren i 12 § AL uppfylls. Fördelning av kostnader för anläggningens utförande (byggande) och drift regleras i

15 § AL. Ersättning till markägare som upplåter utrymme till vägen ska bestämmas enligt reglerna i 13 § AL.

I målet har de klagande gjort gällande att kostnaderna för anläggningen kommer att bli så höga att anläggningen i sin helhet inte uppfyller kravet på båtnad enligt 6 § AL. De klagande har också anfört att vägen gör stora intrång i på deras fastigheter varför det blir fråga om att pröva ifall synnerligt men enligt 12 § AL uppkommer, vilket skulle hindra upplåtelse av utrymme för vägen över klagandenas fastigheter. Detta skulle i sin tur, på grund av fastighetsstrukturen i området, omöjliggöra en gemensam skogsbilväg för fastigheterna i området eftersom en gemensam vägsträckning korsar tvärs över såväl klagandenas som flertalet av övriga berörda och deltagande fastigheters skiften. Det är vidare ifrågasatt om anläggningen uppfyller villkoret i 5 § AL att vara av väsentlig betydelse för klagandenas fastigheter så att de ska anslutas till anläggningen mot sin vilja. Vidare har klagandena anfört att de ersättningar som LM beslutat ska utgå för upplåtelse av utrymme till vägen är för låga.

Lantmäterimyndigheten (LM) har i sitt beslut funnit att samtliga villkor i AL är uppfyllda. Mark- och miljödomstolen går här inte närmare in på villkor som inte har ifrågasatts av klagandena utan delar LM:s uppfattning i de avseenden som inte behandlas i det följande.

Anläggningens båtnad

En grundläggande fråga är om båtnadsvillkoret i 6 § AL kan anses uppfyllt. Klagandena vill göra gällande att den byggnadskostnad som vägsakkunnige har använt sig av i båtnadskalkylen är alldeles för låg. Till stöd för sin uppfattning åberopas egna erfarenheter av vägbyggande och vad man hört att skogsbilvägar kostat i andra fall. Mot det ska ställas den kostnad som den i förrättningen särskilt förordnade vägsakkunnig har använt i beräkningarna. Mark- och miljödomstolen finner därvid att då gemensamhetsanläggningen – även om det inte uttryckligen sägs i anläggningsbeslutet utan enbart framgår indirekt av handlingarna - avses utföras i standardklass IV C så får den sakkunniges kostnadsbedömning inte anses

Mark- och miljödomstolen

orimlig eller felaktig. Den sakkunniges kompetens och erfarenhet av skogsbilvägsplanering genom sin befattning hos Skogsstyrelsen finns inte anledning att ifrågasätta. Vid kostnadsjämförelser bör även beaktas att vägklass IV C innebär en tämligen enkel väg med tidvis nedsatt bärighet och med begränsat överbyggnads-material, vilket utgör en betydande kostnad om det behöver tillföras utifrån. Vägen är också enligt kartmaterialet i förrättningshandlingarna och utifrån vad som kunde iakttas vid synen så gott som enbart förlagd till områdets fastmarkspartier, vilket kan hålla nere kostnaderna för att uppnå tillräcklig bärighet. Båtnadskalkylen i övrigt bygger på en tämligen noggrann beståndskartläggning och med tillämpning av en vedertagen beräkningsmodell. Mark- och miljödomstolen kan inte finna att klagande visat att båtnadskalkylen, som ger en båtnadsmarginal på 75 000 kr, ska anses felaktig eller grundad på oriktiga grunddata. Båtnadsvillkoret i 6 § AL får anses uppfyllt.

Anläggningens lokalisering

När det gäller vägens sträckning får den anses lagd på sådant sätt att ändamålet med anläggningen uppnås med minsta intrång och olägenhet utan att oskälig kostnad uppstår för anläggningsföretaget. Vägsträckningen i stort är knappast möjlig att ändra om fastigheterna i hela området ska nås med ett gemensamt vägföretag. I detalj är vägen förlagd på fastmarkspartier med ledning av den vägsakkunniges fältbesök och därefter upprättat väglinjeförslag. Sträckningen över norra skiftet av S Ns fastighet Y är därvid förskjuten mot västra sidan av berört skogsbestånd ("skogsholmen"), inte långt ifrån våtmarken väster därom, vilket ger ett måttligt intrång i skogsmarken. Sträckningen över K G Ds fastighet X uppfattar domstolen är styrd av strävan att undvika våtmarker och behovet att hålla vägen i mitten av upptagningsområdet för att uppnå önskvärd nytta av vägen och minimera skogsbrukets terrängtransporter. Mark- och miljödomstolen kan inte finna att den valda sträckningen, vilken föregåtts av flertal diskussioner om olika alternativ, strider mot lokaliseringvillkoret i 8 § AL.

Upplåtelse av utrymme till anläggningen

Beträffande upplåtelse av utrymme för vägen finner mark- och miljödomstolen att det uppenbart inte kan anses orsaka synnerligt men för S Ns fastighet Y. Det intrång en väg ofrånkomligen gör där den dras fram kan inte anses bli av sådan omfattning eller sådan kvalificerad art på fastigheten att synnerligt men uppstår.

För XX gäller i grunden samma sak. Skiftet omfattar ca 25 ha och utgörs av normal skogsmark där en skogsbilväg över skiftet uppenbart inte kan sägas medföra synnerligt men. Med det utförande som avses utan branta slänter eller djupa diken kommer vägen inte att medföra nämnvärt brukningshinder för skogliga ändamål. Den areal som tas i anspråk är måttlig i förhållande till skiftets totala areal. Det som komplicerar saken är K G Ds planer på att hägna in området med viltstängsel. K G D har dock inte velat närmare utveckla sina planer för områdets framtida användning och några tillstånd för annat än vilthägn har inte medgivits. Det tillstånd till vilthägn som lämnats av länsstyrelsen har också gjorts med villkor att hägnet inte får anläggas så att vägdragning enligt det överklagade anläggningsbeslutet försvåras. Den av K G D åberopade anmälan om avverkning för annat ändamål än virkesproduktion som han gjort till Skogsstyrelsen, och som Skogsstyrelsen inte haft någon erinran mot, avser ca 2 ha för själva stängslet men kan inte ses som något ställningstagande till skiftets användningssätt i övrigt. Skiftet får fortfarande betraktas som skogsmark även om det inhägnas. Mark- och miljödomstolen kan mot denna bakgrund och med utgångspunkt i att intrånget främst måste bedömas utifrån pågående eller tillståndsgiven markanvändning inte finna att gemensamhetsanläggningens intrång skulle bli av den storleken eller arten att det kan betraktas medföra synnerligt men för fastigheten.

Deltagandet i anläggningen

När det gäller frågan om det är av väsentlig betydelse för klagandenas fastigheter att delta i anläggningen menar klagandena att de redan har egna vägar till sina marker.

Mark- och miljödomstolen

När det gäller S Ns fastighet Y finns en successivt utbyggd väg på norra skiftets östra del. Delvis är den förbättrad och förlängd efter det att förrättningsbeslutet meddelats. Vägen stannar dock mot Långmyran på dess östra sida och når inte fram till skiftets skogsmark väster om Långmyran. Vägen bedöms inte heller ha sådan linjeföring och bärighetsstandard att den fyller behovet för framtida skogsbruk på det sätt som gemensamhetsanläggningen kommer att göra. Mark- och miljödomstolen bedömer därför i likhet med LM att det är av väsentlig betydelse för Y att ha del i gemensamhetsanläggningen för väg till den del av norra skiftet som ligger inom gemensamhetsanläggningens båtnadsområde, vilket väsentligen innefattar enbart skiftets del väster om Långmyran. När det gäller södra skiftet av Y är det ingen tvekan om att det får anses vara av väsentlig betydelse för fastigheten att delta i gemensamhetsanläggningen. Den åberopade möjligheten att för åtkomst till södra skiftet informellt kunna utnyttja en annan väg utanför och väster om anläggningens båtnadsområde förändrar inte den slutsatsen. Det kan därtill noteras att andelstalet för Y vid förrättningen har reducerats med hänsyn till att S Ns egen väg kan användas för persontransporter i samband med skogsvård på norra skiftet.

När det gäller K G Ds fastighet X har en väg anlagt i skiftets längdriktning och sträcker sig med varierande utförande, i sin västra del enbart grovbruten, till ca 2/3 av skiftets längd. Delar av vägen har förbättrats, och även utförts, efter förrättningsbeslutet. Den är i huvudsak utförd med en underbyggnad av utgrävt material från sidodiken och har i sin första del delvis en överbyggnad och slitlager av tillfört material. Dikena är på långa delar av vägen djupa och dikeskanterna mot vägen är branta. Vägen uppges av K G D främst syfta till att användas för persontransporter inom och till det blivande vilthägnat. Det får dock även uppfattas så att K G D menar att vägen kan användas för hans skogliga behov. Mark- och miljödomstolen finner att den väg som finns inom X inte kan sägas uppfylla kravet på en skogsbilväg för modernt skogsbruk. Den bedöms dock sträcka sig så pass långt in på skiftet och, även om det inte är en optimal lösning, vara så pass möjlig att använda för fastighetens skogliga transportbehov att man, jämfört med en

skogsbilväg klass IV C, inte kan hävda att det är av väsentlig betydelse för fastigheten att vara delaktig i gemensamhetsanläggningen. Därmed kan man inte heller tvinga fastigheten att delta mot ägarens vilja. Överklagandet ska därför bifallas såtillvida att anläggningsbeslutet ändras så att fastigheten X inte ska delta i gemensamhetsanläggningen. Fastigheten blir då fortfarande berörd av gemensamhetsanläggningen, men enbart som upplåtande fastighet.

Ersättningar

När det gäller beslutad ersättning för upplåtna utrymmen delar mark- och miljödomstolen de bedömningar som LM gjort. Det kan som klarläggande noteras att ersättningen inte innefattar värdet av det virke som behöver tas ut inom vägområdet. Det virket tillfaller markägaren eller, om markägaren hellre vill det, försäljs för dennes räkning. Ersättningen avser således enbart själva kalmarksvärdet samt ersättning för att skogen behöver avverkas i förtid innan den uppnått avverkningsmogen ålder samt framtida tork- och kantskador mot vägområdet. När det gäller X ska ersättningen prövas närmast utifrån pågående och tillståndsgiven markanvändning varför någon ersättning för inverkan på förväntningar om framtida annan markanvändning än skogsbruk inte ska utgå. Ersättningarna bedöms bestämda av LM inom ramen för gängse normer för intrång i skogsmark. Överklagandena i vad avser ersättningsbeslutet ska således avslås.

Förtida tillträde

Förtida tillträde får medges endast om det på grund av särskilda omständigheter är lämpligt. En grundläggande förutsättning är att behovet av tillträde är så starkt att det tar över den avträdandes eventuella olägenheter av att tillträde sker innan anläggningsbeslutet vunnit laga kraft. Ett beslut om förtida tillträde måste också föregås av en bedömning att det i princip kan anses uteslutet att anläggningsbeslutet kan komma att ändras. Sådana situationer kan typiskt sett föreligga t.ex. vid inrättande av gemensamhetsanläggningar för att genomföra en detaljplan, utnyttja ett meddelat expropriationstillstånd eller fullfölja ett lagakraftvunnet tillståndsbeslut av annat slag. Gemensamt för dessa fall är att de föregåtts av en prövning i särskild

Mark- och miljödomstolen

ordning varvid de motstående intressen som kan ha funnits har fått möjlighet att påverka prövande myndighets beslut. Så är inte fallet i detta mål.

Mark- och miljödomstolen finner inte att skälen för förtida tillträde kan anses så starka att förutsättningar för förtida tillträde föreligger.

Rättegångskostnader

Enligt 16 kap. 14 § FBL får mark- och miljödomstolen, efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna, besluta att sakägare som förlorar målet ska ersätta annan sakägare dennes rättegångskostnad. I övrigt tillämpas 18 kap. rättegångsbalken i fråga om rättegångskostnaderna.

Om det i ett mål är flera yrkanden och parterna vinner ömsom eller delvis gäller enligt 18 kap. 4 § rättegångsbalken att vardera parten ska bära sin egen kostnad eller att jämkad ersättning ska tillerkännas någon av parterna. Om det som parten har tappat endast är av ringa betydelse kan full ersättning ändå utdömas. Om kostnaderna för olika delar av målet kan särskiljas kan ersättningsskyldigheten bestämmas utifrån det.

Ska rättegångskostnad ersättas av flera medparter svarar de en för alla och alla för en, vilket framgår av 18 kap. 9 § rättegångsbalken. I den mån kostnad hänförs till del av målet som endast angår någon av parterna ska dock denna kostnad åläggas den parten ensam.

Då K G Doch S N är självständiga parter vars överklaganden i vissa delar avser frågor som prövas helt oberoende av varandra anser domstolen att det inte är lämpligt att ålägga dem ett helt solidariskt ansvar för motparternas rättegångskostnader. K G D har vunnit framgång med sitt andrahandsyrkande, d.v.s. att hans fastighet inte ska ingå i anläggningssamfälligheten. I övriga delar, vad gäller förstahandsyrkandet att förrättningsbeslutet ska undanröjas samt yrkandet vad gäller intrångsersättningens storlek, är han att

Mark- och miljödomstolen

betrakta som förlorande. S N har inte vunnit framgång med sina yrkanden i någon del. Han får vid sådana förhållanden anses ha förlorat målet i dess helhet.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan finner domstolen att K G D och S N ska förpliktas att solidariskt ersätta motparternas rättegångskostnader med skäliga 18 000 kr. Utöver detta ska S N förpliktas att ersätta motparternas rättegångskostnader med ytterligare 7 000 kr.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 8 oktober 2012.

Anders Alenskär

Lars-Göran Boström

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Anders Alenskär och tekniska rådet Lars-Göran Boström. Föredragande har varit beredningsjuristen Linda Lundmark.